

Nederlands Klein Zilver

Een kleine tentoonstelling in het binnenmuseum

In 2003 is het standaardwerk van B.W.G. Wttewaall, 'Nederlands klein zilver en schepwerk 1650-1880', opnieuw uitgegeven. Dit boek en de collectie zilver van het museum sluiten zeer goed op elkaar aan. Het is één van de redenen om enige bijzondere stukken uit de verzameling, die anders in het museumdepot bewaard worden, nu tijdelijk te exposeren in het kabinet op de eerste verdieping van het binnenmuseum.

De expositie 'Nederlands Klein Zilver' is ingedeeld in accessoires bij klederdrachten, naaigerei, gebruiksvoorwerpen bij het nuttigen van dranken en de maaltijd of bij het roken en snuiven, en geschenken bij geboorte en andere gelegenheden.

Accessoires bij klederdrachten

Knopen waren de sieraden voor de man. Gespen sierden zijn kuitbroek en schoenen. Een zakhorloge was

bevestigd aan de horlogeketting. Aan een tweede ketting hing de sleutel van het horloge en stempels (signetten). Kleding van vrouwen sloot men vaak met rijk versierde, zilveren haken. Buitenshuis droegen rijke vrouwen een tas met fraaie zilveren beugel. Erin zat dan een beursje of een

muntdoosje, een pepermuntdoosje en een reukdoosje. Belangrijk in een periode dat de lichaamshygiëne anders was dan nu! Ook de sieraden van vrouwen als oorijzers en voorhoofdsnaalden zijn te zien.

Vrouwendeugd?

Zilveren siernaagerei gold in de negentiende eeuw als een teken van deugd van de vrouw. In Friesland, West-Friesland en de Zaanstreek pronkten de rijke vrouwen ermee. Het naaigerei werd goed zichtbaar gedragen aan een gordel, tuigje of ketting (chatelaine), die met een haak aan de rokband hing. Zo'n chatelaine dateert uit de zeventiende-eeuwse stadsmode. Toen droeg de vrouw er nuttige zaken aan, zoals haar sleutels. Zilveren breipenschedes droegen vrouwen soms op heuphoogte in de rokband, om het breiwerk te ondersteunen.

Mes op zak

Wie tegenwoordig nog met een mes op zak loopt, gebruikt het mogelijk om een appeltje te schillen, maar misschien ook voor een (vals) gevoel van veiligheid. In de zeventiende eeuw droegen mannen en vrouwen altijd een mes bij zich en wel om te eten. Pas

vanaf 1670 kwam het tafelbestek geleidelijk aan in gebruik. Soms waren de messen een huwelijks-geschenk. Na 1700 raakte dit in onbruik, ofschoon mannen op het platteland en in vissersdorpen een mes bleven dragen. Vaak zat het mes in een schede van haaien- of roggenhuid en werd het in de broekzak gehouden. Soms had men eveneens een vork of een opvouwbaar mes op zak.

Roken en snuiven

Wij danken de tabak aan de 'ontdekking' van Amerika (1492), waar de Azteken al duizend jaar geleden rookten. De Fransman Jean Nicot schreef in de zestiende eeuw geneeskraft aan tabak toe. Het roken in Nederland waaide echter over uit Engeland. Omstreeks 1610 werden hier de eerste pijpen gemaakt en tabak verbouwd. Tabak bewaarde je in een luxe tabaksdooz van schildpad of een koperen doos die vaak sleet door het gebruik. Toen rond 1900 tabak in een betere verpakking verkocht werd, sigaretten populairder werden en strakke kleding in de mode kwam, verdween de tabaksdooz. 'Snuif' is tot poeder gemalen tabak, die soms geparfumeerd is. Rond 1715 gebruikten mannen, vrouwen en kinderen snuif. Dit gebruik bleef tot 1900 in zwang. Snuifpoeder werd in snuifdoosjes bewaard.

Geschenken

In de zeventiende eeuw at men met tinnen lepels. Zilveren lepels waren veelal persoonlijke lepels, die men vaak cadeau deed bij geboorte of huwelijk en alleen in gebruik waren bij feesten en partijen. De lepels bewaarde men in een pronkkast. Vaak droegen de lepels inscripties, zoals naam, voornaam en geboortedatum. Brandewijnkommen waren een geschenk bij het huwelijk. In de zeventiende en achttiende eeuw geloofde men dat een rammelaar een kind beschermde tegen ziekte en ongeluk. Het geluid van belletjes of een fluitje en de vaak aan het uiteinde gemonteerde halfedelsteen schrok de kwade geesten af.

De mini-expositie is tot eind augustus te bezoeken in het binnenmuseum. Het boek 'Nederlands klein zilver en schepwerk 1650-1800' is voor € 63,50 te koop in de boekwinkel in het buitenmuseum of in de museumwinkel in het binnenmuseum. ■

